

napvilágot a magyar könyvpiacra. De ami hiba és elrajzolás van a regényben, az mind ebből a nagyvonalúságból ered. Mert a regény sikerült. Illetőleg *tökéletesen* sikerült — *volna*, ha írója nem törekszik minden áron arra, hogy monumentális regényt írjon. De úgy érezzük, hogy Gulácsy Irén hatalmas tehetsége tovább nyújtózott, mint ameddig díszes takarója — sajtós művészete ért. Tehetsége

néha még ott is megnyilatkozik, ahol aranytolla már réz-tollá koptott, de mégis kár volt ezt a regényt ott be nem fejezni, ahol már érezte a lankadó erőt. Így a pompásan induló, érdekfeszítően folytatódó regény vége üres hangzatú hangszerelést kap.

Újabb regénytermésünk legszebbje ebben tehát hasonlatos újabb drámairodalmunk legszebbjéhez: „*A juss*”-hoz. *d. l.*

INNEN-ONNAN.

Gyóni Géza ébresztgetése. Nem régen adta ki az Athenaeum a fogságban elhalt költő válogatott verseit és ebből az alkalomból a magyar folyóiratokban újból megleghangú megemlékezésben volt része minden oldalról.

Gyóni súlyosan meghasonlott lélek volt a háború előtti években. Tétova és imbolygó szenvedélyei belső elhivatottságának lázát korán éreztették vele, de az egész társadalmat ellenségének hitte. Byron óta minden romantikusnak ez az alapérzése. A Gyóni lelkész fia is diszharmonikus élményekkel, sokszoros csalódás tuskéitől felvérezve tapogatódzott a magyarság gigászi modern mithológiájának életformái között. Azt az utat járta, amely Vajdát és az ugyancsak ujságíróskodó Reviczkyt a romantikus lelkek nagy magányába vezette. Csak önmagának belső tüzével égett. Fialat vérének folyton izzó vastrónusán szenvedett a lelke. De környezetében nem tudott sehoh sem gyökeret

fogni. Horgonyát, ha valahol megtelepedett, mindig kirántották nyugtalan szenvedélyei.

Pozsonyban teológiára készült, de pályáját odahagyva a Nyugat-magyarországi Hiradónál dolgozott 1903-ban. Majd irnoki állást vállalt a dabasi főszolgabírói hivatalban. E korban kezdett kifejlődni exotikus, de sokszor mérges szivárványszínekben vibráló fantáziája és ő úgy szemlélte magát, mint egy büszke keleti páva. Néha megittasodott gazdagságának tudatától, de a következő percben, különösen ha más emberek közé ment, durva taposómalomnak érezte egész környezetét. Nemzete, a haza sorsa sem érdekelt e nomád éveiben.

Hasztalan kilincselte a nagy fővárosi szerkesztőségekben, színházaknál, akár csak néhány évvel azelőtt Reviczky. Végül a Werther-től Péterfy Jenőig orvosságnak hitt öngyilkosságot ismételt megkísérelte, de megakadályozták. Már csak alig vonja-húzza életét,

midőn a nagy háború felragadja egy kis bácskai lap szerkesztőségéből.

Eleinte ugyan azt írja: „Cézár, én nem megyek,” de aztán mármár elkallódott egyéniségét mégis beléveti az egész nemzet történeti életébe. Költészetére ez óriási ki szélesedést jelentett. Már nemcsak saját személyének szerelmi sajkásait éneкли, hanem milliós népek történeti lázát vetíti papírra. E költészetének értéke független a háború kimenetelétől. Petőfi „Egy gondolat bánt engemet”-je szép költemény lenne, ha mindjárt ágyban, párnák közt halt volna is meg Petőfi, mint a király udvari költője.

Művészileg minden megnyilatkozás nagyértékű, mely milliók akaratvilágát tükrözteti. A „Lengyel mezőkön tábortűz mellett” szerzője pedig valóban nagy kollektív világáramlatok hordozója volt a przemysli táborban néhány évig. Ady ez években már fáradt, öregedő volt. Az előző évek nagy csatáiban kifáradt és békéért eszedezett, mikor a háború kitört. Gyóni, a magyar Körner, fiatalon indult, hogy a harcban álló magyar közkatonaság lírai kifejezője lehessen magas irodalmi színvonalon.

Még a foglyotáborbeli szenvedéseiben, betegségében, szeretett öcsének elvesztésében, saját megörülésében, testi és lelki felbomlásában is hány magyar katona életét szenvedte végig! Mikor Gyóniról emlékezünk, nem is csak ő előtte állunk, hanem a háborús magyarság összes szenvedései előtt hajlunk meg. Szinte el is felejtjük, miként ödöngött hajdan céltalanul Pozsony sötét síkatoráiban, a romok alatt öngyilkosságot

kísérelve a megvezekelt múltjáért és kálváriát járt tévedéseiért. Hídeg éjszakákon, lengvel tábortűzek mellett néhány évig ő volt a harcban álló nemzet. Most egy távoli tömegsírban nyugszanak csontjai a békételen orosz síkságon.

Az Athenaeum jól tette, hogy emlékeztet bennünket reá.

Rados K. Béla.

A lexikonok kora. Ez évben a magyar könyvkiadó vállalatok elárasztják a közönséget mázsás lexikonokkal. A lexikonvásárlás jó részletfizetésre művelt körökben éppen olyan divattá lett, mint az automobilizmus, a sporthirlap, a páneuropaizmus és a freudizmus.

Legkorábban a „Művészeti lexikon” állított be (szerk. Éber László, harminc kiváló szaktekintély segítségével. Budapest, 1926.) Csekélyke 812 oldalán a legapróbb gyémántbetűkkel szedve az építészet, szobrászat, festészet, iparművészet ötezer évének anyagát zúditja nyakunkba.

De alig lépett ki e kötet a nyomdából, már úgyszólván a bokájára lépett a „Magyar Irodalmi Lexikon”. (Stadium, 1926. Szerk. dr. Vályi Ferenc). Ez a vállalkozás már két kötetten alul nem adja, mert mindenkiről illendően meg kell emlékeznie, aki csak valaha tollat ragadott a Kárpátoktól az Adriáig, habár csak egy önképzőköri ötperccskére is, vagy talán a „Postások Szaklapjának” szépirodalmi rovatában leplezte le önmagát.

Ezzel egyidőben Gulyás Pál is elkezdte kiadni az összes magyar írók életrajzi adatait, de még csak a „D” betűnél tart, jóllehet már több kötet látott napvilágot. Nemrégiben aztán a „Világirodalmi